

DOKSANLI YILLARIN TÜRK- ALMAN YAZININA BAKIŞ

Hikmet ASUTAY*
Havise ÇIVKIN**

ÖZET

Bu makalede Türkiye'den Almanya'ya altmışlı yıllarda başlayan işçi göçü ve beraberinde Almanya'da oluşan Türk-Alman yazınının tarihsel gelişimine genel bir bakıştan sonra altmışlı yıllarda misafir işçi olarak başlayan süreci ve sonrasında ikinci, üçüncü kuşak olarak adlandırılan kuşağın yazarları, oluşturdukları eserler ele alınmaktadır. Daha sonra doksanlı yılların yazarları, değişen göç-konuk ve yeni kimlik anlayışları açısından konu edilmektedir. Bu bölümde doksanlı yılların yazarlarından olan Feridun Zaimoğlu'nun "On iki gram Mutluluk "(Zwölf gram Glück) adlı eserine ve bu eserin öykülerinden olan Tanrıya Çağrı 1"(Gottesanrufung1)adlı eserine örnek olarak değinilecektir.

Anahtar Kelimeler: Türk-Alman Edebiyatı, 90lı yıllar, Feridun Zaimoğlu

EINBLICK IN DIE DEUTSCH-TÜRKISCHE LITERATUR IN DEN 90ER JAHRE

ABSTRAKT

In dieser Arbeit werden allgemeine Informationen als ein Überblick die Migration nach Deutschland aus der Türkei und damit verbundenen allgemeines Wissen über die historische Entwicklung der türkisch-deutschen Literatur erwähnt. In den sechziger Jahren als Gastarbeiter beginnende Prozess und der sogenannten zweiten und dritten Generation dieser neuen Literaturgattung Schriftsteller und ihre Werke beschrieben Dann werden die Autoren der 90er Jahre thematisiert. Der

* Doç.Dr.Hikmet ASUTAY; Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı, Edirne; İletişim: hikmetasutay@yahoo.de

** Trakya Üniversitesi SBE Yabancı Diller Eğitimi Alman Dili Eğitimi Yüksek Lisans Programı Öğrencisi, İletişim: hera_hvs@hotmail.com

Hauptteil richtet sich auf den Autor dieser Zeit Feridun Zaimoğlu und sein Werk ‘‘Zwölf Gram Glück’’ und unter diesem Werk ein Textauszug ‘‘Gottesanrufung 1’’

Schlüsselwörter: Deutsch-Türkische Literatur, 90er Jahre, Feridun Zaimoğlu

1. GİRİŞ

II. Dünya Savaşı'nın ardından Almanya içinde bulunduğu ekonomik bunalımdan sıyrılmak için yeniden yapılanmaya gider ve 1950'li yıllarda ekonomisini kalkındırmak, iş gücü gereksinimini azaltmak amacıyla pek çok ülkeden işçi alımına başlar. Bu kapsamda 1955-68 yılları arasında sekiz Akdeniz ülkesi ile işçi alımı antlaşmaları yapılır. 30 Ekim 1961'de Türkiye ile Ankara Antlaşması yapılarak işçi alımı gerçekleşir (Kuruyazıcı 2001:3). Bu işçi, alımları 1973'te Avrupa Topluluğu'na üye ülkelerin vatandaşlarının dışında yeni işçilerin alınmasının durdurulmasına kadar sürmüştür. Almanya'nın iş gücüne, insanımızın da işe ihtiyacı vardır. Altmışlı yılların başlarından itibaren birçok vatandaşımız ekonomik nedenlerden dolayı Almanya'ya işçi olarak gider. Gidenler yalnızca bir işçi olarak kendilerini değil, gelenek, görenek, kültür, yaşama dair ne varsa beraberinde götürmüşlerdir. İlk işçilerin Almanya'ya gitmesinin üzerinden 50 yıl geçmiş ve bu süreç içerisinde iki toplum arasında pek çok alanda ve düzeyde karşılıklı etkileşim meydana gelmiştir. Aras Ören'in de ifade ettiği gibi ‘‘Biz bavulumuzda müziğimiz, dilimiz, mutfağımız, etnik özelliklerimiz, çatışmalarımız, alışkanlıklarımız ve dini inançlarımız ile geldik.’’¹(Ören, 2011). Geçen süre içerisinde yazından sinemaya, tiyatroya, müziğe ve birçok alanda etkili olmuş, seslerini duyurabilmişlerdir.

2. KONUK İŞÇİLERİN YENİ DÜNYA'YA YOLCULUĞU

Altmışlı yıllarda Almanya'da konuk, Türkiye'de de ‘‘Gurbetçi’’ olarak adlandırılan işçilerimiz, Anadolu'nun kırsal bölgelerinden gelen, eğitim seviyesi düşük, işsiz bu yeni ülkede yeni bir umut kapısı aramışlardır kendilerine. Bu insanlarımızı Almanya'ya gitmeye iten birçok neden bulunsa da, çoğunluğu için asıl amaç para kazanmak ve o parayla Türkiye'ye dönerek hayata yeniden atılmak olmuştur. Gelen gurbetçi işçilerimiz Türkiye'de sahip olmadıkları ne varsa onu burada bulacaklarını hayal etmişlerdir.

¹ Çeviri tarafımdan yapılmıştır.

Almanya'nın istediği genç ve sağlıklı olmalarıdır. Çalışabilmek için sağlam ve güçlü bir beden yeterli görülmiştir. Vardıkları tren istasyonlarında büyük törenlerle karşılanırlar. Bu durumu sanatçı Cem Karaca şu dizeleriyle bir eserinde ifade eder;

*“Davul ile zurna ile yola çıkmış, bandoyla karşılanmışık
İş gücümüzü sattığımız
Ter olup çarklara aktığımız/ Servete servet kattığımız
Gurbet el şimdi bize dön geri diyor”*(Cem Karaca).

Almanlar onların günün birinde ülkelerine döneceklerini düşündükleri için başlangıçta Türkleri sıcak karşılarlar. İşçilerimizin düşüncesine göre ise gurbette yaşanılacak süre kısıtlı kalacak, ömürlerini geçirecekleri yer yine Türkiye olacaktır. Ama evdeki hesap çarşıya uymaz ve burada kalınan süre uzadıkça uzar. Türkler yıllarca Almanya'da kalır, kendilerine yeni bir hayat kurar, yeni bir nesil oluşturur, aralarından bazıları ise Türkiye'ye geri döner. Yalnız burada unutulmaması gereken bir nokta, göç kavramının anlamının sonradan dolduğu yani göç olgusunun çok sonra oluştuğudur. Almanya'ya çalışmaya giden gurbetçilerimizin çok büyük çoğunluğu göç fikriyle gitmemiş, geçici, bir süreliğine gitmişlerdir (Bkz. Asutay: Kubanek/Ham 2011, s. 100-107). Aynı şekilde Almanlar da bu sürecin geçici olduğunu düşünmüşlerdir en başta. Daha sonra gelişen aile birleşmeleri, orada büyüyen çocuklar ve geçen zaman içersinde insanlar kendilerini farkında olmadan geçici değil, yerleşik bir göç unsuru içersinde buluverdiler.

“Coşkuyla karşılandıkları o tren istasyonları; İlk yıllarda özellikle büyük kentlerde, Almanya'ya gelen göçmenlerimizin hafta sonlarında birbirleriyle buluştukları, ilk izlenimlerini paylaştıkları, özlem giderdikleri yerdi, daha da ötesi, demiryollarının silya uzandığı düşlemlerle silya yerine geçen mekândı, artık doğallıkla davul zurnasız. İlk yazın ürünleri de bu yüzden tren istasyonunu (*Bahnhof*), özlem eğretilmesi olarak kullandı, yurda dönüşün düşlemi olarak. Aras Ören'in 1981 yılında yayımlanan *Bahnhoflar* adlı şiirinden: *Yüzeyden bakılınca: /kucaklaşmak hemşerilerle, / alışverişten, pahalılıktan, / kazançtan, ücretlerden, / konuşmak için / gelinir. //...// Nerde / Bahnhoflarda davullar, zurnalar? / Çalmıyor, / yok onlar. / Bahnhoflarda tedirgin bir / kalabalık var / yarınlarına bilet / bulamayan...”* (Bkz. Pazarkaya 2011: 2)

İşte bu noktada, göç eden Türklerin farklı bir kültürle tanışması, yeni bir topluma alışma sürecinde çektiği sıkıntılar ve vatana özleminden göç

yazını ortaya çıkmıştır. Oluşturdukları bu eserlerde gözlemlerinin, yaşadıklarının payı büyüktür. Amaç Almanlara seslerini duyurmak, sorunlarını anlatmaktır. Bu yazın etkinliği aynı zamanda yabancı bir kültür içerisinde kendi kültürü ile tutunmaya çalışan bir azınlığın var olma çabası ve ötekinin yanında kendi kimliğini adlandırma ve kabullendirme çabasıdır da aynı zamanda. Ülkesini terk eden işçilerin acılarını, hayatlarını, yaşadıkları kültür şokunu konu alan birçok eser ortaya çıkmıştır. Bu durumu Dursun Zengin şöyle açıklamaktadır:

“İlk kuşak yazarlar, kendi sorunlarını en iyi şekilde dile getirebilen nesri seçti. Böylece onların ana konularını, Alman toplumunda karşılaştıkları her türden güçlükler, çektikleri acılar, yabancı dil sorunu, vatan hasreti, yalnızlık, uyumsuzluk, topluma uyum, toplumdan dışlanma ve bunların beraberinde getirdiği sorunlar oluşturmuştur. Aşırı bir duyarlılıkla karmaşık iç dünyalarını günlük yaşamdan kesitlerle yansıtmaya çalışmışlardır” (Zengin 2000: 103–104).

Yüksel Pazarkaya'ya göre düzyazıda belki Bekir Yıldız'ın *"Türkler Almanya'da"* romanı (1966) bu anlamda bir ilk sayılabilir (bkz.2011:1). Bekir Yıldız, Almanya'da çalıştığı dört yılın gözlem ve deneyimlerini, *"Türkler Almanya'da"* romanıyla *"Alman Ekmeği"* ve *"Demir Bebek"* öykü kitaplarında işler. Altmışlı yıllarda ortaya çıkan diğer bir isim ise Fethi Savaşçı. O da işçi olarak Almanya'ya gelir ve bir fabrikada çalışır. İşinin yanı sıra bu yeni ülkedeki gözlem ve yaşantılarını şiire, öyküye yansıtır. Türk-Alman yazınının ilk temsilcileri geldikleri ülkeye hep yabancı kalmışlar, onlar için, göç kavramından çok gurbet kavramı geçerli olmuştur. İlk kuşak başlıca temsilcileri olarak şu yazarlarımızı sıralayabiliriz; Yüksel Pazarkaya, Aras Ören, Güney Dal, Habib Bektaş, Levent Aktoprak, Alev Tekinay, Dursun Akçam, Fakir Baykurt, Aysel Özakın, Gültekin Emre.

Eserlerin dili başlangıçta çoğunlukla Türkçedir, bu da bize başta dışgöç yazını olarak adlandırılan ancak bugün için artık Türk-Alman yazını biçiminde tanımlanan bu yazının oluşumu ve gelişimi hakkında bilgi verir. Oluşan bu yeni yazınsal dönem için farklı isimler kullanılmıştır.

“Bu eserlere bilimsel yönden yaklaşip değerlendiren araştırmacılar, oluşan bu yeni edebiyata bir ad verme yoluna koyuldular. Başlangıçta Konuk İşçi Edebiyatı (Gastarbeiterliteratur), Konuk Edebiyatı (Gastliteratur) Gurbetçi Edebiyatı (Literatur der Betroffenheit), Yabancılar yazını (Auslaenderliteratur) gibi adlar alan göç edebiyatı sonraları Göçmen Edebiyatı (Migrantenliteratur)

Yalnız Alman Edebiyatı Olmayan Edebiyat (eine nicht nur deutsche Literatur) olarak isimlendirilmiştir. Bu Bağlamda "Göçmen Edebiyatı" kapsamında çeşitli yazarları göç tarihlerine ve eserlerinin içeriklerine göre üç katagoride incelemek mümkündür" (Göbenli S:3).

Bu yeni yazın döneminin gelişmesi Almanya'ya olan göç sürecini izler. Seksenli yıllara gelindiğinde artık topluma uyum sorunu biraz da olsa geride kalmış, 1960lı yıllarda Almanya'ya gelmeye başlayan ilk kuşağın çocukları Alman toplum ve yapısına uyum sağlamışlardır. Bununla beraber ortaya çıkan yazın, farklı bir boyut kazanmıştır. Türkçe yerine birinci dil olarak öğrendikleri Almancayı yazın dili olarak da kullanmaya başlamışlardır. İlk kuşağın eserlerinde yer alan vatan hasreti, acılar, kültür şoku gibi konular bu dönemin eserlerinde konu edilmemiş, yerini kimlik sorunu almıştır. Alman kültürüyle Türk kültürünü harmanlayarak oluşturdukları eserlerde, ilk kuşağın sorunu olan dil sorunu çözülmüştür. Vatana hasret biraz da olsa arka plana atılmış Almanya'da kendi yaşamlarını kurmaya yönelmişlerdir. Türk – Alman yazınında İkinci kuşak olarak adlandırdığımız bu dönemi D. Zengin şöyle değerlendirir:

"ikinci kuşak Türk yazarlarda durum daha farklıydı. İlk kuşağın çocukları olan bu yazarlar için Almanca başka bir nitelik kazandı. Onlar Almancayla iç içe büyüdüler, çünkü doğdukları andan itibaren Almancayla karşılaştılar. Almancayı artık anadili gibi konuşuyorlardı ve Türkçe evde aileyle sınırlı kalıyordu. Dolayısıyla Almancaya çok iyi hâkim olan bu kuşakta yeni bir duyarlılık kendini hissettirir. Bir sızlanma edebiyatının yerini, kimlik sorunsalının, bireyselliğin, yabancı düşmanlığının ve insan olmadan kaynaklanan sorunların ele alındığı eserler yer alır. Mecazlar, imajlar ve dil oyunları, bu yazarların hem Almancaya olan hâkimiyetlerini ve hem de edebî düzeylerini ortaya koymaktadır.-' Birinci kuşağın nesirci olmasına karşılık, ikinci kuşak şiire de yönelme cesareti gösterir. Kısaca ancak seksenli yıllardan itibaren daha bilinçli eserlerle karşılaşırız"
(Zengin 2000:104).

Bu dönemin yazarları arasında Zafer Şenocak, Zehra Çırak, Akif Pirinççi, Levent Aktoprak gibi yetişkin yaşta Almanya'ya gelip Almancayı yabancı dil olarak öğrenip Almanca yazan Emine Sevgi Özdamar, Şinasi Dikmen gibi yazarlar da sayılabilir. Geçen zaman ile birlikte ortaya çıkan eserler de daha farklı özellikler taşımaya başlamış ve içerik olarak da

değişim göstermiştir. Göçmenlik, iki kültür arasında kalma gibi konular eserlerde yer almamaya başlamıştır.

3. DOKSANLI YILLAR: FERİDUN ZAIMOĞLU VE “KANAK SPRAK”

Bu bölümde Türk- Alman Yazınında doksanlı yıllar ve bu dönemin yazarlarından olan Feridun Zaimoğlu ve “*On iki Gram Mutluluk*” adlı eseri incelenmiştir. Seksenli yıllarda göç yazını, göçmen yazını, azınlıklar yazını gibi adlar kullanılmasına karşın doksanlı yıllarda yabancı olana, farklı olana verilen değerin artmasıyla “Literatur der Fremde” (yabancı olanın yazını) ve “interkulturelle Literatur” (kültürlerarası yazın) gibi yeni kavramlar oluşmuştur (Bkz. Kuruyazıcı, 2001: 10). 1964 Bolu doğumlu olmasına karşın otuz yılı aşkın süredir Almanya’da yaşayan ve doksanlı yıllarda Almanca yazdığı kitaplarıyla ortaya çıkıp ilgi toplayan Feridun Zaimoğlu’nu doksan kuşağından saymak gerekir (Bkz. Pazarkaya, 2001: 65). Kendi kuşağındaki en önemli yazarlardan biridir Feridun Zaimoğlu. Almanya’ya göç eden ve orada büyüyen Türk gençlerinin kendilerini bulma çabalarını araştırmıştır. İlk yazdığı eserler Federal Almanya’da yaşayan Türk azınlıklar üzerinedir. Almanya’daki Türkler, özellikle ikinci ve üçüncü kuşak, kendine özgü bir kültür, hatta bir dil oluşturmuşlardır. Zaimoğlu da o dille yazmıştır. İlk kitabının adı “*Kanak-Sprak*” sonradan bu dilin de adı olmuştur. “*Kanak – Atak*” diye adlandırılan, kimlik politikalarına, pasaport ve köken sorunlarına karşı çıkan bu anlayışın kurucularındandır. “*Kanak –Atak*” akımı içinde sadece Türk kökenli göçmenler değil aynı zamanda Arap, Rus, Pakistanlı, Tunuslu göçmenler de yer alır. “*Kanak –Atak*” pasaport ya da köken sormaz, bu soruya karşı çıkar. Milliyetçilik, ırkçılık karşıtıdır:

“On yıllardan beri Alman olmayanların siyasal durumuna, yaşam koşullarına ve gündelik hayatına işaret eden dernekler ve girişimler mevcut. Buna rağmen bu çabalar her grubun kendi cemaatiyle sınırlı kalıyor. Kanak Atak lobi politikası yapmaz, konformist göçmen politikasından kopar; hücumla dönük bir biçim ve içerikle geniş bir kamuoyuna hitap etmek ister. Toplumsal ve siyasal koşullarının adını koymaksızın Almanya’dan yakın, tanınma ve hoşgörü dileyenlere meydanı bırakmamanın zamanı geldi”(Zaimoğlu: Güvercin 2008: www.Quantara.de).

Eren Güvercin’in Qantara.de internet sayfasında Zaimoğlu’nu anlattığı ‘*Eğitilmiş Kanake’den Yıldız Edebiyatçıya*’ başlıklı yazısında,

Zaimoğlu'nun "*Kanak Sprak*" yayınlanmadan önceki şu sözlerine yer veriliyor:

"Resim yaparak, bulduğum işlerde çalışarak ve okula giderek geçirdiğim yılların ardından kendimi, büyük bir mezbahada kesilmeye gitmek üzere olan hayvanların gırtlığını keserken buldum. Bu halimle "kaybeden" tipolojisine cuk oturuyordum, herhangi bir planım yoktu; melankolik bir sersemdim işte." (Zaimoğlu: Güvercin 2008: www.Quantara.de)

İçinde bulunduğu koşullardan yazmaya başlamıştır Feridun Zaimoğlu. *Kanak- Sprak* kitabı genç Türk kuşağının, Almanya'da kullandıkları dili yansıtır. Almanya'da doğmuş büyümüş Türklerin aralarında oluşan argo Almanca-Türkçe karışımı dildir. İçinde yabancıların konuştuğu Alman dili ile yazılmış bir dizi monolog bulunmaktadır. Bu kitap ile Zaimoğlu Almanya'da kültür yazarı haline gelmiştir. 1997 yılında "*Abschaum Die wahre Geschichte von Ertan Ogun*" isimli ikinci kitabı yayınlanmıştır. Bu eseri ayrıca filme de uyarlanmıştır. Yazarın diğer eserleri ise şunlardır; "Koppstoff"(1998), "liebesmale-scharlachrot" (2000), "Morgen Land – Neueste deutsche Literatur" (2000), "Kopf und Kragen", "Kompendium" (2001), "German Amok" (2002), "Leinwand" (2003). 2004 yılında kısa öykülerden oluşan "Zwölf gram Glück, Leyla" (2006) yayımlanmıştır.

Eserlerini Almanca yazan Zaimoğlu birçok ödüle layık görülmüştür. 1997 yılında Civis radyo- televizyon ödülü, 1998 yılında Schleswig-Holstein eyaletinin senaryo ödülü, 2002 yılında Friedrich- Hebbel ödülünü, 2003 yılında "*Oniki Gram Mutluluk*" adlı romanın "*Ten*" adlı öyküsü ile Ingeborg-Bachmann- Literatur Wettbewerb ödülü, 2004'de Adelbert-von-Chamisso Ödülü 2005 yılında Villa Massimo bursunu ve Hugo- Ball ödülünü kazanmıştır. "*Leyla*" isimli romanıyla her iki yılda bir verilen 10 bin avroluk Grimmshausen ödülüne layık görülmüştür. 2007 yılında Carl-Amery-Ödülü, 2008 yılında yayımlanan romanı "*Aşk Ateşi*" ile Corinne ödülü, 2010 yılında Jakob-Wassermann Edebiyat ödülü, yine aynı yıl Kiel Kültür Ödülünü almış ve kitapları Türkçe, İngilizce, İtalyanca gibi birçok dile çevrilmiştir. Zaimoğlu yazarlığının yansırı senarist ve gazetecidir. Düzenli olarak "Die Zeit", "Spiegel Reporter" için yazmaktadır.

"*On iki gram mutluluk*" on iki tane aşk ve şans öykülerinden oluşan bir eserdir. Öyküler iki bölüm halinde verilmektedir. Birinci bölümde yedi öykü bulunur ve "*bu taraf*" diye adlandırılmıştır. İkinci bölüm ise beş öyküden oluşur ve "*öbür dünya*" olarak adlandırılmışlardır. İlk bölümdeki

öyküler Almanya'nın Hamburg ve Berlin gibi büyük şehirlerinin günlük gerçekliği içinde, ikinci bölümdekiler ise Anadolu'nun çoğu küçük, isimsiz yerlerinde kurgulanmaktadır. “*Bu taraf*”taki öykülerde Türk göçmenler ön plandadır. ^Bu çalışmamızda ele alınan “*Gottesanrufung I*” adlı öykü yine birinci bölümde bulunmaktadır.

Eserde işlenen konular arasında tecavüz, kadınlara ve erkeklere uygulanan maddi ve manevi baskılar yer almaktadır. Fakat bu konular günlük hayatın bir parçası olarak ele alınmıştır. Olaylarda erkeklerin yaşadıkları, hissettikleri ve nasıl davrandıkları da belirtilir. Erkeklerin toplum içindeki yerlerini, arayışlarını ve kadınlarla olan ilişkileri anlatılmaktadır. “*Gottesanrufung I*” adlı öykü geleneksel inanç değerlerine sıkı sıkıya bağlı genç bir kızın iletişimsizliği, inançları ve modern yaşam anlayışı arasında bocalayışı üzerine kuruludur. Ona göre aşkın sınırlarını kutsal değerler çizmektedir (Bkz. Can 2007:102). Erkeğin bayan tarafından baskı görmesi konu edilmiştir. Erkek kadın tarafından yapılan bedensel bir hareketten dolayı ezilir:

“Zur Begrüßung gab ich Osmans Cousine die Hand, sie schlug die Augen nieder, und ich kam mir vorwie Dreck. Unter strenggläubigen Moslems ist es nicht üblich, Frauen die Grußhand entgegenzustrecken”(s: 88)²

Burada bayanın onunla tokalaşmaması gururuna dokunur. Yine aynı öyküde bu sefer bayanın uğradığı haksızlık sonucu erkekten intikam alma istediği dile getirilmiştir.

“Sie meinte, ich würde nicht in ihrem Körper stecken, und nicht die Frauen, sondern die Männer müßten gezähmt werden. Sie sagte: Ich will mich an den Männern rächen, daß ich meine Haare verstecken muß und keinen auffälligen Nagellack auftragen kann” (s: 90).

4. TÜRK-ALMAN YAZINI HAKKINDA KISA DEĞİNİ

Görüldüğü üzere üçüncü kuşak ya da Türk Alman Göçmen Yazınının son dönemi olarak adlandırabileceğimiz süreçte yer alan yazarların büyük çoğunluğunun eserlerinde görüldüğü gibi Zaimoğlu'nun eserlerinde de öykü kurgusu daha çok Alman toplumu içersinde geçen, daha çok o kültürün izlerini taşıyan yapıtlardır. Gurbetçi işçi ya da Türkler konusu

² Türkçesi: “Tokalaşmak için Osman'ın kuzenine elimi uzattığımda gözlerini yere indirdi ve ben kendimi bir pislik gibi hissettim. Aşırı dindar insanlar arasında kadınların ellerini tokalaşmak için uzatmaları alışıldık bir durum değildir. ”

ise neredeyse kahramanların veya öykü figürlerinin adları ile sınırlı kalmıştır. Bu özellik Selim Özdoğan, Akif Pirinççi gibi üçüncü kuşak yazarların genel tutumlarında da gözlenen tarzı çağrıştırmaktadır. Bu içerik nedeniyledir ki artık bu grup yazıncılar “göç yazını” değil, belki de kökenleri nedeniyle “Türk-Alman” yazıncılar (Deutsch Türkische Literatur), yazınlarına da “Türk-Alman Yazını” denmeye başlanmıştır. Konu içeriği açısından gurbet, göç ya da Almanya’daki Türk gurbetçisi imgeleri ve konularından uzaklaşılsa da, genel anlamdaki Alman yazını bütününe yaklaşılmaktadır. Bu da onların daha bir kabul görmelerini sağlamaktadır. Giderek, en azından konusal olarak farklılaşan bu kuşağın bir diğer önemli ismi de Selim Özdoğan’dır. Yazar doksanlı yılların Batı gençliğinin duyumsama ve algılamaları, tavırları anlatılarının kurgu temellerini oluşturur. Eserlerinde Türk kültürünün unsurlarından neredeyse hiç yararlanmamış, göçmen konusu yerine kendine özgü bir bakış açısını sergilemiştir. İlk iki romanında köken farkı gözetmeksizin büyük kentlerde, üniversite çevresinde genç kuşağın yaşam ve toplum sorunlarını anlatır. Tüm bu konular da genel olarak günümüz Alman toplumu ve kültürünü yakından ilgilendiren güncel konular ya da sorunlardır. 1999 yılında anadili Almanca olmayan ama Almanca yazarlara verilen Adelbert von Chamisso Ödülü Emine Sevgi Özdamar’a, teşvik ödülü de Selim Özdoğan’a verilmiştir. Özdoğan’ın başlıca eserleri: “*Es ist so einsam im Sattel, seit das Pferd tot ist*“ (1995), “*Nirgendwo & Hormone*“ (Roman, 1996), “*Ein gutes Leben ist die beste Rache*“ (Kurzgeschichten, 1998), “*Mehr*“ (Roman, 1999), “*Im Juli*“ (Roman, 2000). Yazarın anılan buradaki eserlerinden bazıları, ünlü Türk-Alman sinema yönetmeni Fatih Akın tarafından beyaz perdeye uyarlanmıştır.

5. SONUÇ

Almanya’nın, savaş yıkıntılarında kurtulmak ve yeniden ayağa kalkmak için kapılarını Türk ve diğer yabancılara açmasının üzerinden tam 50 yıl geçti. Hepsi genç gelip, burada yaşlandılar ve her şeye rağmen Almanya’yı ikinci vatan olarak kabullendiler ve yeni bir dünya oluşturdular kendilerine. Burada küçük bir İstanbul, küçük birer Ankara, Sivas deyim yerindeyse küçük bir Türkiye oluşturdular. Başlarda ekonomiye katkı sunma amacıyla gelmiş olsalar da toplumunun her kesiminde etkin rol aldılar. Hayatları edebiyata sinemaya konu oldu. Oluşturdukları yazın, dil ve içerik yönünden, Almanya’ya geliş zamanı açısından farklı isimler aldı. Almancayı

edebiyat dili olarak gören öyküden romana çok geniş bir yelpazede eser veren yazarlarımız Türk kültüründen beslenmişlerdir çoğu zaman. Feridun Zaimoğlu röportajında Bir yandan da Türk gibi düşünüyorsunuz sorusunu şu şekilde yanıtlıyor: *“Ben sadece Türk gibi düşünsem... Hepimizde o kadar çok farklı renkler var ki o yüzden sadece Zaimoğlu şudur ya da budur demek zor. Bu her insan için geçerli zaten ama bu demek değildir ki ben Türk payımı yadsıyorum, ben tam aksine Almanya’da bütün sorunları Türklere ve Müslümanlara yükleyen acayip insanlara büyük bir eleştiri getirdim. Benim için sahip olduğum Türk mayası büyük bir zenginliktir, vazgeçmem kesinlikle ve zaten o zaman eminim perişan olurum”* (Sabah Ülkesi, 201:1 S.12-17).

Türk –Alman Yazını türünde konular başlangıçtaki “Konuk İşçi Yazını” döneminde ele alınan vatan hasreti, kültür şoku ve sonrasında yaşadıkları toplumda kimlik arayışına dönüşmüş, yaşanan yerde ortaya çıkan sorunlar konu edilmeye başlamıştır. Günümüze yaklaştıkça yazarlarımız kendine özgü bir bakış açısı geliştirmiş, tamamen Almanca olarak eserlerini ortaya koymuşlardır (üçüncü kuşak yazarlarında olduğu gibi). Bu yazının yazarları, Türkiye’de doğmuş ve beraberinde kültürünü götürmüş veya orada doğup da kendi kültürü ile büyüyen bunu Alman kültürü ile harmanlaştırarak oluşturdukları eserler gerek Alman yazınına gerekse Türk yazınına verdiği katkılar bakımından yadsınamaz bir öneme sahiptir. Bu yazın türünün eserleri iki kültür arasında köprü konumundadır. Ancak Dış göç yazınından Türk-Alman yazınına doğru gelişen bir süreç içerisinde bu yazıncılar daha çok köprünün Almanya ayağında kalmayı tercih etmişlerdir çünkü yaşadıkları, nefes aldıkları yer orasıdır. Özellikle de yazarken konuştukları, düşündükleri dil Almancadır.

KAYNAKÇA

Birincil Yazın:

ZAIMOĞLU, Feridun (1995) „[Kanak Sprak](#)“. 24 Mißtöne vom Rande der Gesellschaft.. Hamburg: Rotbuch. 141 s.

ZAIMOĞLU, Feridun (1997) „Abschaum. Die wahre Geschichte von Ertan Ongun“. Roman Hamburg: Rotbuch. 140 s. 2000 yılında sinema filmi olarak „Kanak Attack“ adıyla uyarlanmıştır, rejie: Lars Becker.

ZAIMOĞLU, Feridun (1998) „Koppstoff“. Kanaka Sprak vom Rande der Gesellschaft. Berlin: Rotbuch V. 135 s.

ZAIMOĞLU, Feridun (2000)„Liebesmale, scharlachrot“. Roman. Hamburg: Europäische Verlagsanstalt/Rotbuch. 297 s.

ZAİMOĞLU, Feridun (2001) „Kopf und Kragen“. Kanak-Kultur-Kompendium. Frankfurt a. Main: Fischer V. 256 s.

ZAİMOĞLU, Feridun (2002) „German Amok“. Roman. Köln: Kiepenheuer & Witsch. 240 s.

ZAİMOĞLU, Feridun (2003) „Othello“. Münster: Monsenstein 147 s.

ZAİMOĞLU, Feridun (2003) „Leinwand“ Roman. Hamburg: Rotbuch 159 s.

ZAİMOĞLU, Feridun (2004) „Drei Versuche über die Liebe“. Tiyatro Oyunu. Münster: Monsenstein - Vannerdat. 231 s.

ZAİMOĞLU, Feridun (2004) „Zwölf Gramm Glück“. Köln: Kiepenheuer & Witsch: 240 s.

ZAİMOĞLU, Feridun (2006) „[Leyla](#)“. Roman. Köln: Kiepenheuer. 525 s.

ZAİMOĞLU, Feridun (2007) „Rom Intensiv“. Mein Jahr in der ewigen Stadt. Köln: Kiepenheuer & Witsch. 255 s.

İkincil Yazın:

ADIGÜZEL, Alev (2008) “Göçmen edebiyatı bağlamında Güney Dal ve Zafer Şenocak Küçük "g" Adında Biri ve Tehlikeli Akrabalık romanlarının içerik bakımından karşılaştırılması”. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Yeditepe Üniversitesi

ASUTAY, Hikmet (2011) “Fremde Heimat Deutschland” - Leben zwischen Ankommen und Abschied, Migranten erzählen über deutsche Erfahrungen. In: Ham, Murat; Kubanek, Angelika (Hg.), 2011

CAN, Özber (2007) “Feridun Zaimoğlu'nun Leinwand (perde) ve Zwölf Gramm Glück (Oniki Gram Mutluluk) adlı eserlerinde sözdizimsel ve anlamsal öncelgeler”, Doktora Tezi, [Anadolu Üniversitesi](#) Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

GÜVERCİN, Eren (2008) “Porträt Feridun Zaimoğlu. Vom gebildeten "Kanakster" zum Starliteraten” in <http://de.qantara.de/inhalt/portrat-feridun-zaimoglu-vom-gebildeten-kanakster-zum-starliteraten>; 12.09.2013

GÖBENLİ, Mediha (2006) „Migrantenliteratur“ im Vergleich: Die deutsch-türkische und die indo-britische Literatur; arcadia- International Journal for Literature (40), Berlin 2006, pp. 300-317: http://www.academia.edu/1170931/_Migrantenliteratur_im_Vergleich_Die_deutsch-turkische_und_die_indo-englische_Literatur; erişim: 10.08.2013

KARAKUŞ, Mahmut (2001) “Yüksel Pazarkaya ile Göçmen Yazını Üzerine Bir Söyleşi” *Gurbeti Vatan Edenler Almanca Yazan Almanyalı Türkler*; N. Kuruyazıcı / M. Karakuş (der) Ankara: Kültür Bakanlığı, s. 73-82.

KURUYAZICI, Nilüfer (2001) “Almanya’da Oluşan Yeni Bir Yazının Tartışılması”; *Gurbeti Vatan Edenler Almanca Yazan Almanyalı Türkler*; N. Kuruyazıcı / M. Karakuş (der) Ankara: Kültür Bakanlığı, s.3-25.

MÜLLER, Peter / Jasmin Cicek (2007), “Arbeitstexte für den Unterricht Migrantenliteratur”, *Für die Sekundarstufe*, Philipp Reclam, Stuttgart.

PAZARKAYA, Yüksel (2001) “Yazın açısından Almanya’nın Birleşmesi-Türk ve Alman Topuluklarının Kaynaşmasında Ayrışım; N. Kuruyazıcı / M. Karakuş (der) Ankara: Kültür Bakanlığı s:61-71.

PAZARKAYA, Yüksel (2011) “Bırakılan İzler Geri gitmez”; Gökçeada: Varlık

ZENGİN, Dursun. (2000) “Göçmen Edebiyatı'nda Yeni Bir Yazar. Mehmet Kılıç ve ‘Fühle Dich Wie Zu Hause’ Adlı Romanı”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 103-128.

Elektronik kaynakça:

DANIŞ, Didem. Türkiye Bilimler Akademisi Ulusal Açık Ders Malzemesi

http://www.acikders.org.tr/pluginfile.php/4161/mod_resource/content/1/TU_BA13.pdf; Erişim:10.01.2012

ÖREN, Aras. (2011). Eine Bilanz.

Erişim:12.01.2012 <http://www.arasoeren.de/?p=780>

Sabah ülkesi (2011), Göçün Ellinci Yılına Armağan, Almanya

Erişim12.01.2012

http://www.igmg.de/fileadmin/magazine/sabah_uelkesi/29_ekim_2011/files/29_ekim_2011.pdf

<http://www.litrix.de/mmo/priv/12850-WEB.pdf>; Erişim:10.12.2011

http://de.qantara.de/wcsite.php?wc_c=967; Erişim: 10.12.2011